

Sygn. akt I UK 447/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania B. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w [...] o nauczycielskie świadczenie kompensacyjne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 listopada 2017 r.,
skargi kasacyjnej B. M.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 17 maja 2016 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w [...] wyrokiem z 16 października 2014 r. oddalił odwołanie B.M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w [...] z dnia 2 września 2014 r. odmawiającej prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

Sąd ustalił, że B.M. 15 lipca 2014 r. złożyła wniosek o świadczenie kompensacyjne. Organ rentowy uznał, że na dzień 2 września 2014 r. legitymuje się ona okresem składkowym i nieskładkowym w wysokości 34 lat a rozwiązanie stosunku pracy nauczycielskiej nastąpiło 31 maja 2014 r., na podstawie art. 23 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 1 lutego 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1379 ze zm.), wobec czasowej niezdolności do pracy spowodowanej chorobą przekraczającą 182 dni.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że ustalenie sposobu ustania stosunku pracy było przedmiotem postępowania Sądu Rejonowego w [...] sprawie VI P .../15. W sprawie tej oddalono powództwo odwołującej się o ustalenie, że Zespół Szkół nr 5 w [...] wypowiedział jej umowę o pracę na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy - Karta Nauczyciela, ewentualnie że strony zawarły porozumienie w przedmiocie rozwiązania stosunku pracy z przyczyn określonych tym przepisem - z uwagi na brak interesu prawnego. Jednocześnie z uzasadnienia wyroku Sądu Rejonowego wynika, że odwołująca się nie skorzystała z przysługującego jej sposobu podważenia decyzji pracodawcy co do rozwiązania z nią stosunku pracy przez wniesienie odwołania do sądu. Stąd też, zdaniem Sądu Okręgowego, podstawa rozwiązania stosunku pracy z odwołującą się nie budzi wątpliwości a jej wywody odnoszące się do faktycznej przyczyny ustania stosunku pracy (do okoliczności niewyczerpania przez nią 180 dni niezdolności do pracy), nie mogły być przedmiotem rozważań Sądu na gruncie niniejszego sporu.

Sąd Okręgowy odwołał się do treści art. 4 ustawy z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz.U. Nr 97, poz. 800 ze zm.) i stwierdził, że prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego ma tylko ten nauczyciel, który przed złożeniem wniosku o przedmiotowe świadczenie pozostawał w stosunku pracy z jedną z wymienionych w tym przepisie jednostek, a następnie rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło zasadniczo z jego inicjatywy. W ocenie Sądu Okręgowego, w stanie faktycznym niniejszej sprawy odwołująca się nie wykazała się inicjatywą w kierunku rozwiązania stosunku pracy, inicjatywa taka wystąpiła zaś po stronie jej pracodawcy - Zespołu Szkół nr 5 w [...]. Jak wynika bowiem wprost z treści pisma rozwiązującego stosunek pracy, odbyło się to na podstawie art. 23 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2 Karty Nauczyciela. Ponadto Sąd

pierwszej instancji wskazał, że odwołująca się, urodzona 12 sierpnia 1959 r., składając wniosek o świadczenie kompensacyjne 15 lipca 2014 r. nie miała jeszcze ukończonego wieku 55 lat. Z tych przyczyn odwołanie zostało oddalone.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 17 maja 2016 r. oddalił apelację odwołującej się od powyższego wyroku.

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia dokonane przez Sąd Okręgowy i przyjął je za własne, dzieląc także pogląd tego Sądu, że rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło z inicjatywy pracodawcy na podstawie art. 23 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela. Dodatkowo wskazano, że okres niezdolności do pracy łącznie z okresami przerw - obejmujących dni, w których w szkole, zgodnie z odrębnymi przepisami, nie odbywają się zajęcia - przekroczył 182 dni (trwał od 18 października 2013 r. do 31 maja 2014 r.), a rozwiązanie umowy o pracę nastąpiło 15 maja 2014 r.

Sąd Apelacyjny zaakceptował też przedstawioną przez Sąd pierwszej instancji wykładnię art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, wskazując, że inicjatywa rozwiązania stosunku pracy leżeć powinna po stronie nauczyciela, przy czym możliwa jest także inicjatywa obydwu stron, tym niemniej potrzeba jest decyzja nauczyciela. Wykładnię taką potwierdza treść art. 4 ust. 2 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, ustanawiający wyjątek od zasady wyrażonej w ust. 1.

Odwołująca się zaskarżyła ten wyrok skargą kasacyjną w całości, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego: art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych w związku z art. 23 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela, przez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że rozwiązanie stosunku pracy w inny sposób niż z inicjatywy pracownika, nie stanowi przesłanki do przyznania nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, mimo spełnienia wymaganego wieku (tj. 55 lat) oraz posiadania okresu stażowego (30 lat, w tym 20 lat wykonywania pracy w charakterze nauczyciela w placówce publicznej).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nieuzasadniona.

W świetle wiążących Sąd Najwyższy ustaleń (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) skarżąca, urodzona 12 sierpnia 1959 r., w dacie rozwiązania stosunku pracy nauczycielskiej (31 maja 2014 r.) nie osiągnęła wymaganego ustawą wieku (55 lat – zob. art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy o świadczeniach kompensacyjnych). Przede wszystkim z tego powodu (i niezależnie od sposobu ustania stosunku pracy nauczycielskiej) skarżąca nie spełnia warunków do nabycia prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

Sąd Najwyższy wyroku z dnia 17 maja 2017 r., II UK 235/16 (LEX nr 2306375) wyraził pogląd, podzielany przez obecny skład, że warunek z art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (osiągnięcie wskazanego w art. 4 ust. wieku) musi być spełniony do dnia rozwiązania nauczycielskiego zatrudnienia, a nie po jego ustaniu. W uzasadnieniu tego wyroku podkreślono, że analiza treści art. 2 pkt 1 oraz art. 4 ust. 1 w związku z art. 2 pkt 1 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych prowadzi do wniosku, że prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego przysługuje nauczycielom, wychowawcom i innym pracownikom pedagogicznym (wymienionych placówek oświatowych), którzy po osiągnięciu wieku, o którym mowa w art. 4 ust. 3 (55 lat - w latach 2009-2014) rozwiązali stosunek pracy nauczycielskiej oraz na dzień rozwiązania nauczycielskiego zatrudnienia legitymują się wymaganym ogólnym stażem składkowym i nieskładkowym oraz co najmniej 20-letnim okresem pracy nauczycielskiej w tychże jednostkach w wymiarze co najmniej połowy obowiązkowego wymiaru zajęć. Zatem to nauczyciel spełniający warunek wieku i posiadający odpowiedni staż ubezpieczeniowy „ogólny” oraz „szczególny” (w jednostkach, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych), jeśli zdecyduje się - przez rozwiązanie stosunku pracy - na odejście z zawodu, nabywa w zamian prawo do świadczenia kompensacyjnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2015 r., I UK 468/14, OSNP 2017 nr 7, poz. 89). Sąd Najwyższy przypomniał, że nauczycielskie świadczenie kompensacyjne jest substytutem (namiastką) emerytury nauczycielskiej z art. 88 Karty Nauczyciela (bowiem prawo do niego mają ci nauczyciele, którzy zostali pozbawieni prawa do niej – wobec terminowego ograniczenia możliwości jej nabycia – w oparciu o art. 88 ust. 2a pkt 1 *in fine* Karty

Nauczyciela). W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że określone w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela warunki dotyczące okresów zatrudnienia i pracy w szczególnym charakterze muszą być spełnione do dnia ustania stosunku pracy nauczyciela (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2001 r., II UKN 626/00, OSNP 2003 nr 16, poz. 390; z dnia 24 marca 2009 r., I UK 269/08, OSNP 2010 nr 19-20, poz. 248; z dnia 11 marca 2009 r., I UK 299/08, OSNP 2010 nr 19-20, poz. 245 i z dnia 28 października 2014 r., LEX nr 1551341). To zatem na moment rozwiązania stosunku pracy nauczycielskiej ocenia się spełnienie pozostałych przesłanek emerytury, a osiągnięcie po nim wymaganego okresu zatrudnienia i pracy w szczególnym charakterze oznacza brak prawa do emerytury. Różnica w sposobie uregulowania przesłanek nabycia prawa do emerytury z art. 88 Karty Nauczyciela i nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego - oprócz zawężenia placówek oświatowych, w których powinna być wykonywana praca nauczycielska – polega także na wprowadzeniu dodatkowego warunku, tj. osiągnięcia stosownego wieku. Uprawniony jest zatem wniosek, że w przypadku prawa do świadczenia kompensacyjnego również i ten warunek musi być spełniony do dnia rozwiązania nauczycielskiego zatrudnienia, a nie po jego ustaniu. Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, prawo do świadczenia powstaje z dniem spełnienia warunków wymaganych do nabycia tego prawa, a jak wskazano wyżej, jednym z warunków nabycia prawa do tego świadczenia jest legitymowanie się stosownym wiekiem przed rozwiązaniem nauczycielskiego zatrudnienia, a nie po jego ustaniu.

W konsekwencji pozbawiony znaczenia jest zarzut naruszenia art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.